

אלו טרפות פרק שלישי חולין

סה.

עין משפט נר מצוה

רעב א ב ג מ"י פ"א
מהלכות מאלכות
אסורות הלכה כ סג עשין
כב טו"ע י"ד ס' פב
ס"ב:
רעב ד ה מ"י שם הלכה
כב כ סג עשין
טו"ע י"ד ס' פה ספ"ק
א:
רעב ו ז מ"י פ"א שם
הלכה כא:

רבינו גרשום

הכא אפילו בשתי שיטות
פסיק לה. כלומר דכתבין
בת בסוף שיטה אחת
וישנה בחתימת שיטה
אחרת: בשוכן ודמה להן
קאמריין כלומר דהתם
רבנן מודו: אשר לוא
כלומי לא לו עכשיו ועומד
אלו כללי כללות ואילו
פרטי פרטות כללי כלל
ציפורת כרמים זה כלל
אחד אושכף זה כלל
אחר כרספת ושחלנית
זה כלל שלישי ראשו
ארוך זה כלל רביעי.
פרטי פרטות (פרטות)
אחר ראשון ארבה זה
גובאי. פרט שני סלעם זה
נפול פרט שלישי חרגול
זה ראשון:

בסרטי. בשתי תיבות: **בשני שיטין**. בת מכלן ויענה מכלן: הכי
גרסין **יש לו ארבע יסירה וזפק וקורקבנו נקלף בידוע שהוא טהור**.
וארישא סמיך דתנא ליה כל עוף הדורס טמא ואס אינו דורס ויש לו
עוד שלשה סימנין דהוה ליה ארבעה בידוע שהוא טהור: **אס רגליו**.
ארבעותיו: **הקולט מן האויר**.

ששזורקין לו מכלל קולטו לתוך פיו
ומקבלו מן האויר: **ליפרסא**. מכירין
היו שהיא טהורה וזה שמה: **קולט**
ואוכל שאינו מניחו לארץ עד שלא
יזלענו: **שן**. כמו שוכן: **וגדמה**.
דומה להם במראיתו: **הלך**. הואיל
ואמרינן הכי בעינן תרוייהו: **וזל**.
מין חגב שלשון ארמי: **איסקרא**. ואין
לו קרוליס בקטנותו וגדלים לאחר
זמן: **אסר לא כרעים**. כתיב ואשר
לו קרי: **רשון ניפול גדיאן יוחנא**
ירושלמי. כך שמש: **אפורס כרמים**.
מין ארבה דאין לו גבחת וכן לארבה
כדלקמן: **יוחנא**. מין סלעס דיש לו
גבחת: **ערלוציאי**. מין חרגול דיש לו
זנב ולשנים הראשונים אין זנב: **הרזנטיא**.
מין חגב ואינו דומה לאלו במראה:

דבי ר' ישמעאל סנא. הנך למיניהו
לאו פרטי נינהו כדאמרת דלא מרבי
אלא מניא דכל חד אלא כללי נינהו
ויש כאן כללי כללות ופרטי פרטות
כלומר כללות הבאין אחר כללות שלא
לזורך ותמו לדרשה ופרטין הבאין
שלא לזורך אחר פרטות ולדרשה באו על
כרחי ולקמן מפרש ליה ואילול דסלעס
וחגב הן הפרטות שלא הוזכרו ולמיניהו
הכתובין עמהם הן הכללי שלא הוזכרו:
יפסורת

תורה אור השלם

1. ויהי בימי אמרפל
מלך שנגר אריוך מלך
אלקסר בדרקעמר מלך
עילם ויהי מלך גוים:
בראשית י"ד א
2. אך את זה תאכלו
מכל שרץ העוף הולך
על ארבע אשר לו
כרעים ממעל לרגליו
לנתר בן על הארץ:
ויקרא י"א כא
3. את אלה מהם
תאכלו את הארבע
למינו ואת הקלעים
למינהו ואת החרגול
למינהו ואת הקרב
למינהו: ויקרא י"א כב

הגהות מוה"ב

רנשבורג
[א] תוס' ד"ה אלו וכו'.
ולמיניהו דתנא להאריך כל
הסימנין הללו כדמפרש
וכי כ"ל:

מוסף רש"י

לא לחנם הלך וזכיר
כו'. ר' אליעזר סבך וזכיר
עוף טמא הוא ורבינו פליגי
עליה (ב"ק צב).

רבי יוסי אומר ושמו חגב. אומר היה הריב"ס דרבי יוסי מפרש
מילתא דתנא קמא ולא פליגי כדמוכח בגמרא דתנא דבי רבי
ישמעאל דדריש כלל ופרט וכלל ומרבה כעין הפרט כל דאית ליה ד'
סימנין ודריש חגב לשמו חגב ותנא דבי רב לא דריש חגב לשמו
חגב אלא קאמר חגב זה גדיאן ולא

מרבה מידי מנעין הפרט ובעי ה'
סימנין הנך ארבע ואין ראשו ארוך
ופסיל ראשו ארוך ותנא דמתניתין
דקתני ארבעה סימנין ולא קתני אין
ראשו ארוך ש"מ דסבך כתנא דבי
רבי ישמעאל דמכשיר אפילו ראשו
ארוך וא"ת ל"ל דכתב רחמנא חגב
לשמו חגב תיפוק לי מנעין הפרט
כמו הנך ד' סימנין וי"ל לפי שאין
סימן זה לשמו חגב שחזב כשאר סימנין
ולא הוה מנרקיין ליה כי היכי דלא
בעינן אין ראשו ארוך ומתאי טעמא נמי
דראשו ארוך ומהאי טעמא נמי
אינטריך לאשמעינן בקרא כרעים
בהדיא אי נמי כרעים אינטריך
לכדרשינן בגמרא אין לו עכשיו
ועמיד לגדל אחר זמן א"ל לכלל ופרט
דקאמר בגמרא אשר לו כרעים
כלל אבל אין לפרש שיש באחד ממיני
ארבה או ממיני סלעס וחרגול שאין
שמו חגב ואין להם כרעים ואי לאו
דכתבינהו קרא בהדיא הוה מכשרינן
להו דכלל ארבה וסלעס וחרגול ניניהו
דא"כ כי קאמר בגמרא דתנא דבי
ר"י ותנא דבי רב איכא צינייהו
ראשו ארוך לימא דאיכא צינייהו דאין
שמו חגב דלתנא דבי רב שרי ולתנא
דבי ר"י אסור וכן מוכרעים קשה
דקאמר בגמרא אשר לו כרעים כלל
ארבה סלעס וחרגול פרט ארבה
הני פרטי מרבה יותר מן הכלל דכלל
ממעט כל ארבה סלעס וחרגול שאין
להם כרעים ופרטי מרבה וכי האי
גוונא לא אשכחן דעביד כלל ופרט:
אע"פ שאין לו עכשיו ועתיד לגדל
אחר זמן. מדכתיב לא

בתרתי תיבות ש"מ תרי שמות נינהו אלא
מעתה יאת כדר לעומר דפסק להו ספרא
בתרי הכי נמי דתרתני שמי נינהו אמרי
התם בשתי תיבות פסיק להו בשני שיטין לא
פסיק להו אבל הכא אפי' בשני שיטין נמי
פסיק להו: **אבל אמרו** חכמים כל עוף [וכו']:
תניא **רבן גמליאל אומר דורס ואוכל בידוע**
שהוא טמא יש לו ארבע יסירה וזפק וקורקבנו
נקלף בידוע שהוא טהור ר"א בר' צדוק אומר
"מותחין לו חוט של משיחה אם חולק את
רגליו שתים לכאן ושתיים לכאן טמא שלש
לכאן ואחת לכאן טהור ר"ש בן אלעזר אומר
יכל עוף הקולט מן האויר טמא ציפרתא נמי
מקלט קלטה אמר אב"י: **קולט ואוכל**
קאמרו' אחרים אומרים שכן עם טמאים טמא
עם טהורים טהור כמאן בר' אליעזר דתניא
ר"א אומר לא לחנם הלך וזכיר אצל עורב
אלא מפני שהוא מינו אפי' תימא רבנן שכן
וגדמה קאמרינן: **ובחגבים כל שיש לו כו':**
מאי רובו אמר רב יהודה אמר רב רוב ארכו
ואמרי לה רוב הקיפו אמר רב פפא יהלכך
בעינן רוב ארכו ובעינן רוב הקיפו ת"ר (א) **האין**
לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון הזוחל
מותר ר"א בר' יוסי אומר ² **אשר לא כרעים**
אף על פי שאין לו עכשיו ועתיד לגדל
לאחר זמן מאי זחל אמר אב"י אסקרין ת"ר ³ **את אלה מהם תאכלו**
את הארבה וגו' ארבה זה גובאי סלעם זה רשון חרגול זה ניפול חגב
זה גדיאן מה ת"ל למינו למינהו למינהו ד' פעמים ולהביא
ציפורת כרמים ויוחנא וירושלמיא והערצוביא והרזנטיא דבי ר' ישמעאל
הנא אלו כללי כללות ואלו פרטי ארבה זה גובאי למינו ולהביא
ציפורת

באלף קדריש ולא מני למימר לא שאין לו כרעים כלל קאמר לארבה סלעס ארבה וחרגול יש להם קרוליס דקתני בהדיא בהלך השוה
שבהן וכו' וכן אשר (אין לו) חומה דגבי ערי חומה דריש אע"פ שאין לו עכשיו והיתה לו קודם לכן צפ' קמא דמגילה (דף ג:) ולא מני
למימר שאין לו כלל קאמר דבערי חומה מישחתי קרא וכן אשר לא יעדה והפדה ומתרגמינן דקיימי ליה פי' שהיה לו לקיימה וליעדה דמנאות
יעדה קודמת ומתאי קרא דרש"י ליה צפ"ק דבכורות (דף יג.) דמנאות יעדה קודמת למנאות פדייה שנאמר אשר לא יעדה והפדה ואע"ג
דכתיב באל"ף דרשינן כהילו כתיב צו"ו כלומר שהיה לו ליעדה ואינו רוצה והפדה והיינו טעמא דלמה ליה למכתב אשר לא יעדה פשיטא
דבלא יעדה מישחתי קרא דאס יעדה היתה נריכה גט וגם לא היתה נריכה פדיית אב שבשעת ייעוד פקע שעבוד שפחות מינה וא"ת
דפרק כשם (סוטה לא.) דפרקי וכל היכא דכתיב לא באל"ף ממש הוא והא כתיב בכל נרתם לא זר ומלאך פניו הושיעם ואמאי לא מייתי
מכל הנך קראי ויש לומר דכלל הני איכא הוכחא מגופיה דקרא שרונה לומר אשר לו צו"ו אע"ג דכתיב באל"ף (א) דלארבה סלעס וחרגול
יש להם קרוליס וערי חומה צ"ל להם חומה מיירי וגבי יעדה דפרשיית מדכתיב כלל אבל נרתם לא זר לא מוכח מגופיה דקרא שחב"ב
כביכול מייר נרתם של ישראל אלא מקרא אחר (ב) דכתיב עמו אנכי בצרה וא"ת והיכי דרשינן הכא וגבי ערי חומה מדכתיב לא באלף דבעי
למימר קרא אע"פ שאין לו עכשיו והא מסקינן דפרק כשם (גס זה סס) דאל"ף משמע הכי והכי הן או לאו ויש לומר דמ"מ דרשינן מדשני
למכתב באל"ף יותר מכל אותם לו שרוינן לומר הן שכתובין צו"ו ש"מ לדרשה ולא זר נמי דרשינן במדרש דכתיב באל"ף דכל זרה שאינה
לישראל מאומות אינה זרה: **א"לך בל"ה בל"ה פרטות**. כדדרשינן דקמון דאשר לו כרעים כלל ארבה סלעס וחרגול פרט למיניהו
חזר וכלל ולא דוקא נקט תנא דבי ר' ישמעאל סלעס לכלל ופרט וכלל דסלעס קרא יתירא למישרי ראשו ארוך דמסקינן דקמון ולמיניהו
דסלעס מפרש הריב"ס דאינטריך דאי לא כתיב למיניהו הוה אמינא דוקא צמין סלעס שרי ראשו ארוך אבל צשאר לא להכי כתיב למיניהו
לרצויי צבוליהו א"י הוה אמינא דסלעס אחר לאסור מינו קמ"ל ולא קאמר כללי כללות למימר דכל אלו ראוין לדונם בכלל ופרט וכלל אלא ה"ק
אלו כללות הבאין אחר כללות ופרטות הבאין אחר פרטות ונריך לדורשם כולם כפי הראוי וארבה וחרגול בללד הם דבאים בכלל ופרטי'
כדמוכח בשמעתא וסלעס למישרי ראשו ארוך דמסקינן וחגב להנריך ששמו חגב ולמיניהו דחגב להנריך א' דמפרש בהדיא דברייתא ולמיניהו
דסלעס דמפרש ליה מסבדא דנפשיה כדפרישית וא"ת למה הוזכר לכתוב למיניהו בכל אחד בארבה וסלעס וחרגול לכתוב למיניהו ויהיה די
בכל אחד לשלשתן צדוק ויש לומר משום דארבה וחרגול הם הם לצדם שבאין בכלל ופרט וכלל כדפרישית וראויין היו ליכתב זה אלל זה והפסיק
בסלעס וכתבו באמצע צין ארבה וחרגול לשום דרשה דלא על חסם הוא שכתבו שלא במקומו וכיון שהוזכר לכתובו באמצע שבביל שום דרשה
שוב אינו יכול לכתוב למיניהו לבסוף כי זה לא יתכן שלמיניהו יהיה עומד על ארבה וחרגול להיות להן כלל אחרון בפני עצמם ועל סלעס לא
יהא עומד לכלל אלא לדרשה אחרת כמו שאנו דורשים עכשיו למיניהו דסלעס ולפי שיש לארבה וחרגול לכל אחד כלל בפני עצמו ואין שניהם
נידונים יחד צדין אחד של כלל פרט וכלל אלא בשנים שכל אחד ואחד נידון לבדו בכלל ופרט נריך לעשות צדין אב משניהם בארבה וחרגול וללמד
משניהם בהלך השוה בשניהם ומה שאומר הרי אתה דן צדין אב משלשתן זה לפי שלא פירש עדיין דסלעס קרא יתירא הוא והכי פירושא דברייתא
לפי המסקנא הרי אתה דן צדין אב משלשתן בהלך השוה והואיל וכן הוא לא מנריך רק ארבעה סימנין דכי מעיינת ציה שפיר בארבה וחרגול סגי
לעשות צדין אב משניהם ואייתר ליה סלעס לרצויי ראשו ארוך והא דמרבינן ראשו ארוך ולא אמרינן דמרבינן ואע"ג דלית ליה חד מהנך ד' סימנין
ואין

אלו טרפות פרק שלישי חולין

מאי גבחת שממורת כפניו: הבא ואין ראשו ארוך כלומר הגובאי וסלעם וחרגול שלשתן אין ראשן ארוך. לא ראי שניהם כראי סלעם דארבה אין לו גבחת וסלעם יש לו גבחת (וחרגול) לא ראי חרגול כראי סלעם דארבה אין לו זנב וסלעם ארבה כראי חרגול כלומר דארבה אין לו גבחת וחרגול יש לו גבחת (ואחרי כל דדמי ליה משני צדדין כלומר דמות. וזה [שראשו ארוך] לא דמי אלא מצד אחד כלומר ב' סימנים לא בראשו שהיא שיהיה להן לכל צד שיהא לו ד' סימנים ולא יתא ראשו ארוך. ואחרי כל דדמי ליה מצד אחד כלומר אם לו ד' סימנים זהו צד אחד אף על דלא דמי ליה בצד אחד שראשו ארוך מרביעין ליה.

(6) שיש לך שאלה זה

ואין ראשו ארוך ינצעי צהדי הנך שלשה סימנים משום דסבירא הוא לרצויי סימני דגרוע מכולהו וריצ"א מפרש שאין שום מין חגב שהוא חסר מהנך ארבעה סימנים דמתני' שלא יהא חסר כמו כן או ראשו ארוך או סימן אחר צהדיה אבל אפשר שחסר סימן של ראשו ארוך

ויהיה לו ארבעה סימנים דמתניתין ואי"ת דהשתא משמע דלמנא דבי רבי ישמעאל ולמנא דמתניתין שרי ראשו ארוך וצמקת שבת בשלהי פרק רבי עקיבא (דף 5:) נמי אמרין דרב כהנא מעבר שזשיפא אפומא א"ל רב שקליה כי היכי דלא נימרו מיכל קא אכיל ליה וקא עבר משום אל תשקאו את נפשומיכם משמע דליכא איסור משום חגב טמא ולא אסר ליה אלא מפני שהוא חי ושזשיפא הוא ראשו ארוך כדאיתא פרק אין מעמידין (דף 10:) גבי עידי יוסי בן יעזר על איל קמנא דכן שמפרש רב פפא דאיל קמנא הוא שזשיפא ופליגי יוסי בן יעזר ורבנן בראשו ארוך ורב חייה בר אמי אמר סוסבל ופליגי בכנפיו מופין את רובו אי צעיקא רובא דמנכר אבל בראשו ארוך דכ"ע לא פליגי דלסור וזהו תימה דכיון דקיי"ל דראשו ארוך שרי אמאי קאמר התם רב חייה בר אמי דלסור לכולי עלמא ונראה לר"ת דגרס התם דכולי עלמא לא פליגי דשרי וכן מלא בספר ישן (ס' 10) ראי ארבה כראי חרגול וראי חרגול כראי ארבה וראי שניהם כראי סלעם. מה שלוקח תחלה ארבה וחרגול ומניח סלעם עד לבסוף אף על פי שהוא כתוב תחלה במקרא קודם חרגול זהו לפי שארבה וחרגול חלוקים זה מזה יותר ממה שלוקח כל אחד מהם מסלעם כי כל אחד מהם אין חלוק מסלעם אלא מדבר אחד או מגבחת או מונז אבל ארבה וחרגול חלוקים זה מזה בשני דברים שארבה אין לו גבחת ואין לו זנב וחרגול יש לו שניהם כדמוכח בסוגיא דחרגול יש לו גם גבחת כשיצא לפרש דסלעם קרא ימירא הוא ועוד י"ל דלכך

תפס ארבה וחרגול לפי שהם עיקר הדרשה כדמוכח בסמוך דמסיק דסלעם קרא ימירא הוא ואתא למשרי דראשו ארוך: ובי תימא ביון דשבו בארבע סימנים מיייתנין וראי פרכינן. דסבירא ליה כללא בתרא דוקא כמו שפי' בקונטרס ולהכי לא איצטריך להו לכולהו דרדין כדאמרינן ב' בכל מערבין (שם 28.) דלמאן דאית ליה כללא בתרא דוקא מרביעין כל דדמי ליה בשני דרדין אבל מאן דאית ליה כללא קמא דוקא לא מרביעין עד דדמי ליה משלש דרדין אי הכי חרגול דאית ליה זנב נמי לא ליכתוב בו' אלא על כרחך מדאיצטריך למכתב חרגול משום דלא הוה ילפינן ליה מארבה וסלעם לפי שיש לו זנב אם כן סבירא ליה דכללא קמא דוקא ולהכי מנריך שיהא דומה בכל הדרדין הואיל ובו גם כד שאין ראשו ארוך נלריך שיהא בו ואי"ת ואפילו יסבור דכללא קמא דוקא לא ילריך יותר משלשה סימנים דהא בפרק בכל מערבין (שם 28.) לא מנרכינן אלא רק שלשה דרדין אפילו למאן דאית ליה דכללא קמא דוקא והוה מני' לשנויי דהכא נמי לא ילפינן מפרט אלא שני סימנים דארבעה כנפים וכנפיו חופין את רובו אבל סימן דקרצולים ורגלים כתיב בהדיא אשר לו כרעים ממעל לרגליו ולא אתא מפרטא הלכך אי אמר כללא קמא דוקא מנרכינן נמי או זנב או אין ראשו ארוך והשתא לא ילפינן מן הפרטות רק שלשה דרדין כמו בעירובין (ג"ז 58) ומיהו לא כריכין לשנויי הכי אלא אפי' יהיו קרצולין כאן בחשבון הג' דרדין ונאמר שלא נכתבו כדי להוסיף שלשה

חרגול לא ליכתוב. דאית מארבה וסלעם ואע"ג דלהן אין זנב ולו יש זנב: אלא. מאי טעמא לא אייתי מיייהו משום דאיכא למיפרך בו' וה"ג איכא למפרך: וסיסי מארבה וחרגול. צהדי השוה שצבן דארבעה סימנים: דמאי פרכת. להלך השוה אי פרכת מה לארבה שכן אין לו גבחת תאמר בסלעם הרי חרגול יוכיח ומה לחרגול דיש לו זנב הרי ארבה דאין לו זנב וחזר הדין הלך השוה שצבן ששנין בארבעת סימנים ואין ראשן ארוך: תנאו ענין. זו מדה בתורה דבר שאינו ענין לגופו תנאו ענין לדבר אחר:

איפורם כרמים. מין ארבה שלשניהם אין גבחת: ואין לי אלא. מין חגבים הצא לפנינו ואין לו גבחת יש לנו להצילן מארבה שיש כאן כלל ופרט וכלל כדמפרש לקמיה [סו.] אשר לו כרעים תאכליהו כלל ארבה פרט למיניהו חזר וכלל ויש לך לרבות צבעין הפרט הדומין לו בכל סימנים שיש לו ארבע סימנים דמתניתין

ועוד תמישי: שאין לו גבחת. שאין ראשו מרוט: הצא לפנינו ויש לו גבחת. שאינו דומה לארבה אלא בארבעה סימנים האמורין במשנתנו: ס"ל סלעם זה ניפול. ולזה יש גבחת והכשירו הכתוב והדר כתב למיניהו להיות כלל ולידון עם אשר לו כרעים בכלל ופרט וכלל ומציא צבעין הפרט את הדומה לו דהיינו אשכף וה"ה ליוחנא ירושלמיית וחדא מיייהו נקט דיש לו גבחת. ולקמיה [סו.] פריך הא אמרין לעיל סלעם הוא רשון והכא מפרש ליה זה ניפול: ואין לי להכשיר בשני דימין של כלל ופרט הללו: אלא הצא לפנינו ואין לו גבחת. דאיתרבי מלמינו דארבה: והכא ויש לו גבחת. דאיתרבי מלמיניהו דסלעם: והכא ואין לו זנב. כלומר וצלבד שיבא לפנינו ונראה שאין לו זנב דלארבה וסלעם אין זנב ואכתי חמשה סימנים נינהו: הצא ויש לו זנב מנין. שאינו כריך לחזור אלא אחר ארבעת הסימנים: ס"ל חרגול. דיש לו זנב ולמיניהו חזר וכלל להכי לידון ענין הפרט ולהציא הכרספת והשחלנית וה"ה לערצולא ואי נמי היא היא מר קרי ליה הכי ומר הכי: ואין לי אלא הצא לפנינו. בין אין לו גבחת ובין יש לו ובין שאין לו זנב ובין שיש לו דהא כולהו איתרבי: והכא ואין ראשו ארוך. כלומר וצלבד שיהא צא לפנינו ואין ראשו ארוך דהיינו חמשה סימנים דהנך כולהו אין ראשן ארוך: הצא וראשו ארוך מנין. וצלבד שידמה בארבעת הסימנים: הרי אספ דן בו' לא ראי בו'. שיש צוה מה שאין צוה ועל כרחך אין סימני הטהרה תלוי בזנב ובגבחת לא ביש לו ולא באין לו שהרי יש כאן אין לו וכשר ויש לו וכשר: הצד השוה שצבן בו' אף כל בו'.

ואפילו ראשו ארוך ולקמיה פריך מה להלך השוה שצבן שכן אין ראשן ארוך. וקרצולין גרסינן. ובין האית תנא למנא דלעיל ליכא אלא הך דרשה דהאי מרבה ראשו ארוך ותנא דברייתא דלעיל לית ליה: הצלצור. מין חגב טמא: ס"ל חגב. דלא איצטריך דהא איתרבו כל השוין להו בארבעה סימנים: ששמו חגב. וכל האמורין למעלה שמש חגבים: יכול אין בו כל הסימנים הללו. ולקמן [סו.] פריך מנא תיתי והא ארבה וחרגול כתיבי: ס"ל למיניהו. דחגב והיינו כללי כללות ופרטי פרטות דאמרינן לעיל [ע"ה] דהאי חגב ולמיניהו ימירי נינהו לדרשה וסלעם נמי מיייתרינן ליה לקמן: ה"ג פריך רב אחאי עד תנאו ענין לראשו ארוך והדר גרסינן במאי קמיפלגי עד כי האי גוונא מהכא והדר גרס אמר מר אי שמו חגב וכו': מה להלך השוה שצבן רבי. דהא ע"כ עד דדמי ליה לפרט בכל דרדין צעין למנא דבי רבי ישמעאל: וכו"ס. ס"ל דכיון דדמי ליה במקנת מרביעין ליה צבעין הפרט כדפליגי תנאי בעלמא^א בכל כלל ופרט וכלל דאיכא למאן דאמר כללא קמא דוקא והוה ליה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שצפרט ואהני כללא בתרא שהוא מוסיף על הפרט מידי דדמי ליה לפרט בכל דרדין ואיכא למאן דאמר בתרא דוקא והוה ליה כלל מוסיף על הפרט ואיתרבו כל מיילי ואהניא כללא קמא למאוי (ז' צבלל ופרט למעוטי מידי דלא דמיא ליה לגמרי אבל מידי דדמי ליה במקנת לא מני' למעוטי דהא בתרא דוקא ותנא דבי רבי ישמעאל כמאן דאמר בתרא דוקא ס"ל: אי הכי

חרגול לא ליכתוב. דאית מארבה וסלעם ואע"ג דלהן אין זנב ולו יש זנב: אלא. מאי טעמא לא אייתי מיייהו משום דאיכא למיפרך בו' וה"ג איכא למפרך: דמאי פרכת. להלך השוה אי פרכת מה לארבה שכן אין לו גבחת תאמר בסלעם הרי חרגול יוכיח ומה לחרגול דיש לו זנב הרי ארבה דאין לו זנב וחזר הדין הלך השוה שצבן ששנין בארבעת סימנים ואין ראשן ארוך: תנאו ענין. זו מדה בתורה דבר שאינו ענין לגופו תנאו ענין לדבר אחר:

במאי

(א) וקדושין יג. וש"נ, (ב) ויקרא י"א, (ג) עירובין כח. (ד) ז"ל ככלל, (ה) [גמס' ע"ז לו: ד"ה בראשו ארוך כו' סימני וגיסקא זו ממלאת כפי ר"ת, (ו) ובעל המאור גרס הכי לא ראי ארבה כראי סלעם ולא ראי סלעם כראי ארבה לא ראי שניהם כראי חרגול ולא ראי חרגול כראי שניהם וכתב על גי' אסיקנא דסלעם קרא ימירא הוא דמארבה וחרגול אמו ומכלל ופרט וכלל דרבי ישמעאל אייתו וכו' ע"ש ועין בס' מ"מ,

תורה אור הש"ס

1. את אלה מהם תאכלו את הארבה למינן ואת השלעם למיניהו ואת החרגול למיניהו ואת החגב למיניהו: ויקרא י"א כב

אלו טרפות פרק שלישי חולין

עין משפט נר מצוה

ערה א מ"י פ"א מהל'
מאכלות אסורות
הל' כד סגמ עשין סב
ט"ש"ע י"ד פ"י פ"ג סעף
א:

לעזי רש"י

טונינ"א. טונה.

שיטה מקובצת

א] שלשה צדדים (מכל
עדיהם) אלא לרבות:
ב] כשנצרך יותר משני
צדדין במקום שהיו
הצדדין שוין ולפי דברי
א"ה נצריך כאן יותר
משלשה צדדין למאן
דאמר כללא קמא דוקא
אפי' אין כאן אלא שני
(דף כח.) וצנוז' (דף לה.) מייירי כגון
דליכא אלא חד ז' חסוב כגון כלל
ופרט וכלל דההיא שמעתא ואיכא
נמי ז' שני שאינו חסוב כל כך וכענין
זה אמר צנוז' דלא מנכריין אלא חד
ז' היינו הגד החסוב האחד שאין
חסוב כמותן וה"ה א"ס היו שניהם
חשובין ושוין וז' שלשי שאינו חסוב
כמותן הו' שני צדדין החשובין כלל
אחד כיון שהן שוין ונצריך שיהא כעין
הפרט דומה לפרט צאותם שני צדדין
החשובין דהי מייניהו מפקת והו' מה
שמנריך בעירובין דומה לפרט מנ'
צדדין אפי' למ"ד כללא בתרא דוקא
דהו' להו תרוייהו כלל אחד דנוז' כדפירשו
ומה שמנריך שלשה צדדין למ"ד
כללא קמא דוקא י"ל שצד לומר
דלא סגי ליה בשני צדדין החשובים
ושוין כמו למ"ד כללא בתרא דוקא
אלא גם צד השלישי הגרוע נריך
שיהא דומה (י' לכוון וה"ה א"ס יש
ה' צדדין נריך שידמה לכוון והשמת
אחי שפיר כי מצרכינן נמי טפי משלשה
להביא צדודת (ברודי')
[כרימין] ויוחנה ירושלמית
וערוביה והרובינה. ואלו
הן ד' סימנין ד' רגלים וד'
כניפין וקסוליים וכניפין
חופות רוב עובי ורוב
אורכו [אחרת]. כללא קמא
אשר לוא כרעים כללא
בתרא למינהו להביא את
שיש לו ד' סימנין:

רבינו גרשום

מתיבא תיורא ארבה וחרגול
כתיב. ובעינן דיהא שוה
לארבה וחרגול מה ארבה
וחרגול ויש להן ד' סימנין
אין כל (ונרבי) [ולא נרבי]
אלא שיש בו ארבעה
צדדין חשובין ושוין ויש
סימנין: ומ"ש התם שלש
זה רשון כו' תנא קמא דר'
ישמעאל מר כי אתריה כו'.
כלומר באתריה דמר קרו
הכי ובאתריה דמר קרו
הכי: [כתוב בגי' פירוש
גבחת גבחות בשדרה שלו
כעין גמל. ארבה אין לו
גבחת ולא זנב. שלשם זה
אין לו גבחת. חרגול
יש לו גבחת. חרגול
זה נפיל יש לו גבחת
ויש לו זנב. חגב זה
נדיין. ד' פמנים למיניהו
להביא צדודת (ברודי')
[כרימין] ויוחנה ירושלמית
וערוביה והרובינה. ואלו
הן ד' סימנין ד' רגלים וד'
כניפין וקסוליים וכניפין
חופות רוב עובי ורוב
אורכו [אחרת]. כללא קמא
אשר לוא כרעים כללא
בתרא למינהו להביא את
שיש לו ד' סימנין:

א] [כרימות כה]. וזמית ד':
ח: צ"ק סד. ב] [שס].
ג] [פסחים ג. ושי"ן].
ד] ע"ז לט. [ע"ש גם בתוס':
ד"ה אין לו דכמו בשם ר"י
דריש אין לו עיין עליו א"ס
יש לו עששו או עתד לגלג
לאחר זמן וכו']. ה] ויקרא
י"א. ו' [שי"ן לעיל במשנה
ע"ז. ו' ו' [שי"ן ע"ז שס].

הגהות הב"ח

א] תוס' ד"ה וכו' (בדף
הקודם) וכו' כדי להסיק
ג' צדדין אלא לרבות כלל'
ומצות מכל צדדין מתקן:
ב] בא"ד נריך שיהא
דומה לפרט וה"ה א"ס
יש ה' צדדין וברורין
כמו השלך נריך שידמה
לכוון: ג] בא"ד במקום
שיהו היותר משני וכו':
ד] בא"ד חשובין שוין
ויש צדדין כלל ומצות לו
מתקן: ה] בא"ד כמו
שפירש ש"י ולפי' כלל
ומצות שם מתקן:

הגהות מוה"ב

א] תוס' ד"ה צמח' וכו'
מפני שמוקף עליהם יין
ולעיל י"ב לעיל דף סד
ע"כ מוס' ד"ה גיטלי
צ"ע וכו':

צמחי קא מיפלגי סנה דבי ר' ישמעאל. דמייתי ליה סלעס לרצווי
ראשו ארוך ואייתר ליה חגב למעוטי לרצור ותנא דברייתא קמייתא
דמיבעי ליה כולהו לגופייהו: **סנה דבי רב.** קרי לברייתא קמייתא
שנויה בתורת הכנים דמקרי ספרא דבי רב לפי שהיה שגור צבית

במאי קמיפלגי תנא דבי רב ותנא דבי רבי
ישמעאל בראשו ארוך קמיפלגי תנא דבי רב
סבר אשר לו כרעים כלל ארבה סלעס
חרגול חגב למינהו פרט כלל ופרט אין בכלל
אלא מה שבפרט דמיניה אין דלאו דמיניה
לא ומרבי דדמי ליה משני צדדין תנא דבי
ר' ישמעאל סבר אשר לו כרעים כלל ארבה
סלעס חרגול חגב פרט למינהו חזר וכלל
כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט
ומרבי כל דדמי ליה בהד צד ^א והוא לא דמי
כללא קמא לכללא בתרא כללא קמא אשר
לו כרעים אמר רחמנא דאית ליה אכול דלית
ליה לא תיכול כללא בתרא עד דשוו
בארבעה סימנין ^ב תנא דבי ר' ישמעאל בכללי
ופרטי כי האי גוונא דאין ודאמר' נמי בעלמא
דדאין תנא דבי ר' ישמעאל בכללי ופרטי כי
האי גוונא מהכא: אמר מר אי שמו חגב יכול
אין בו כל הסימנין הללו ה"ל למינהו עד שיהו
בו כל הסימנין הללו אין בו כל הסימנין
הללו מהיכא תיתי ארבה וחרגול כתיב אי
לא כתיב סלעס כדקאמרת השתא דכתיב
סלעס לרצווי ראשו ארוך אימא לירבי נמי
כל דהו קמ"ל מאי שנא התם דאמרת
סלעס זה רשון חרגול זה ניפול חרגול זה
הכא דאמרת סלעס זה ניפול חרגול זה
רשון ^א מר כי אתריה ומר כי אתריה: וברגים
כל שיש לו סנפיר וקשקשת: ^ב תנו רבנן אין
לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון
הסולתנית והעפיאין ה"ז מותר יש לו עכשיו
ועתיד להשירן בשעה שעולה מן המים כגון
אקונוס

שלשה צדדין ^א מכל ארבעה חסוב לגדל אחר זמן
לא יקשה כלום דעל כרחק שני צדדין דמנריכין בעירובין (דף כח.) למ"ד
דכללא בתרא דוקא ושלש צדדין שמנריך למאן דאמר כללא קמא
דוקא לאו דוקא אמר שנים ושלשה דלמאן דאמר כללא קמא דוקא
אפי' זה' צדדין נריך לדמות דא"כ
תיקשי עלה דההיא דעירובין הא
דאמר צנוז' פ' שלשה מינין (דף לה.):
דכל היכא דאיכא תרי כללי ופרטי
מרביין כל דדמי ליה מחד ז' וכל
היכא דאיכא תרי פרטי וכללי מרביין
כל דדמי ליה משני צדדין אלא ודאי
מסתברא דשני צדדין דעירובין וחד
ז' דנוז' חדא מילתא היא ומייירי
בעירובין כגון שיש לו שני צדדין חשובין
שוין וז' שלשי שאינו חסוב כל כך
דכה"ג איכא גבי כלל ופרט דבקר
ולאן ויין ושכר צשמעתא דעירובין
(דף כח.) וצנוז' (דף לה.) מייירי כגון
דליכא אלא חד ז' חסוב כגון כלל
ופרט וכלל דההיא שמעתא ואיכא
נמי ז' שני שאינו חסוב כל כך וכענין
זה אמר צנוז' דלא מנכריין אלא חד
ז' היינו הגד החסוב האחד שאין
חסוב כמותן וה"ה א"ס היו שניהם
חשובין ושוין וז' שלשי שאינו חסוב
כמותן הו' שני צדדין החשובין כלל
אחד כיון שהן שוין ונצריך שיהא כעין
הפרט דומה לפרט צאותם שני צדדין
החשובין דהי מייניהו מפקת והו' מה
שמנריך בעירובין דומה לפרט מנ'
צדדין אפי' למ"ד כללא בתרא דוקא
דהו' להו תרוייהו כלל אחד דנוז' כדפירשו
ומה שמנריך שלשה צדדין למ"ד
כללא קמא דוקא י"ל שצד לומר
דלא סגי ליה בשני צדדין החשובים
ושוין כמו למ"ד כללא בתרא דוקא
אלא גם צד השלישי הגרוע נריך
שיהא דומה (י' לכוון וה"ה א"ס יש
ה' צדדין נריך שידמה לכוון והשמת
אחי שפיר כי מצרכינן נמי טפי משלשה
להביא צדודת (ברודי')
[כרימין] ויוחנה ירושלמית
וערוביה והרובינה. ואלו
הן ד' סימנין ד' רגלים וד'
כניפין וקסוליים וכניפין
חופות רוב עובי ורוב
אורכו [אחרת]. כללא קמא
אשר לוא כרעים כללא
בתרא למינהו להביא את
שיש לו ד' סימנין:

צדדין צדדין אלא כלל כולל
כמו השלך נריך שידמה
לכוון: ג] בא"ד במקום
שיהו היותר משני וכו':
ד] בא"ד חשובין שוין
ויש צדדין כלל ומצות לו
מתקן: ה] בא"ד כמו
שפירש ש"י ולפי' כלל
ומצות שם מתקן:

מן הסנפירין שאין זוין מאליהן אלא צידים אצל כל הסנפירין
הוא יכול לכשכון: **הסולתנית.** מין דגים קטנים צלע"ו טונינ"א:
אקונוס
משני צדדין במקום שיהו ^א ו יותר משני צדדין שוין ולפי דברי אלה נצריך צבאן יותר משלשה צדדין למ"ד כללא קמא דוקא אפי' אין
כאן אלא ב' צדדין חשובין שוין ^ב לו ויש צדדין אחרים גרועים מהן כי כולם יש להנריך ולמאן דאמר כללא קמא דוקא לא נצריך אלא
שנים החשובין ולכן לא היה לנו להנריך אין ראשו ארוך למאן דאית ליה כללא בתרא דוקא כמו שפ"י רש"י א' ^א (י' שם ולפי' נצטרך לומר
דאין לו זנב ואין ראשו ארוך הם צדדים גרועין יותר מאותן שאנו מנריכין צברייתא צה"ד השוה ולכן לא היינו מנריכין אותם א"ס היינו
אומרים כללא בתרא דוקא וצבן מתיישב גם מה שאנו מרביים ראשו ארוך ומילעס ואין אנו מרביים אותו שאין לו ארבע כניפיים או שאין
כניפיים אפי' את רובו כי אותם הם סימנים חשובים יותר מאלו ראשו ארוך ומינהו אלא ומהיכא תיתי ארבה וחרגול כתיב אי לא כתיב
סלעס לרצור ראשו ארוך אימא לירבי נמי כל דהו קמ"ל מאי שנא התם דאמרת סלעס זה רשון חרגול זה ניפול חרגול זה הכא דאמרת סלעס זה
רשון ^א מר כי אתריה ומר כי אתריה: וברגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת: ^ב תנו רבנן אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון
הסולתנית והעפיאין ה"ז מותר יש לו עכשיו ועתיד להשירן בשעה שעולה מן המים כגון אקונוס
צדדין צדדין אלא כלל כולל כמו השלך נריך שידמה לכוון: ג] בא"ד במקום שיהו היותר משני וכו': ד] בא"ד חשובין שוין ויש צדדין כלל ומצות לו מתקן: ה] בא"ד כמו שפירש ש"י ולפי' כלל ומצות שם מתקן:

מן הסנפירין שאין זוין מאליהן אלא צידים אצל כל הסנפירין
הוא יכול לכשכון: **הסולתנית.** מין דגים קטנים צלע"ו טונינ"א:
אקונוס
משני צדדין במקום שיהו ^א ו יותר משני צדדין שוין ולפי דברי אלה נצריך צבאן יותר משלשה צדדין למ"ד כללא קמא דוקא אפי' אין
כאן אלא ב' צדדין חשובין שוין ^ב לו ויש צדדין אחרים גרועים מהן כי כולם יש להנריך ולמאן דאמר כללא קמא דוקא לא נצריך אלא
שנים החשובין ולכן לא היה לנו להנריך אין ראשו ארוך למאן דאית ליה כללא בתרא דוקא כמו שפ"י רש"י א' ^א (י' שם ולפי' נצטרך לומר
דאין לו זנב ואין ראשו ארוך הם צדדים גרועין יותר מאותן שאנו מנריכין צברייתא צה"ד השוה ולכן לא היינו מנריכין אותם א"ס היינו
אומרים כללא בתרא דוקא וצבן מתיישב גם מה שאנו מרביים ראשו ארוך ומילעס ואין אנו מרביים אותו שאין לו ארבע כניפיים או שאין
כניפיים אפי' את רובו כי אותם הם סימנים חשובים יותר מאלו ראשו ארוך ומינהו אלא ומהיכא תיתי ארבה וחרגול כתיב אי לא כתיב
סלעס לרצור ראשו ארוך אימא לירבי נמי כל דהו קמ"ל מאי שנא התם דאמרת סלעס זה רשון חרגול זה ניפול חרגול זה הכא דאמרת סלעס זה
רשון ^א מר כי אתריה ומר כי אתריה: וברגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת: ^ב תנו רבנן אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון
הסולתנית והעפיאין ה"ז מותר יש לו עכשיו ועתיד להשירן בשעה שעולה מן המים כגון אקונוס
צדדין צדדין אלא כלל כולל כמו השלך נריך שידמה לכוון: ג] בא"ד במקום שיהו היותר משני וכו': ד] בא"ד חשובין שוין ויש צדדין כלל ומצות לו מתקן: ה] בא"ד כמו שפירש ש"י ולפי' כלל ומצות שם מתקן:

צדדין צדדין אלא כלל כולל
כמו השלך נריך שידמה
לכוון: ג] בא"ד במקום
שיהו היותר משני וכו':
ד] בא"ד חשובין שוין
ויש צדדין כלל ומצות לו
מתקן: ה] בא"ד כמו
שפירש ש"י ולפי' כלל
ומצות שם מתקן:

מן הסנפירין שאין זוין מאליהן אלא צידים אצל כל הסנפירין
הוא יכול לכשכון: **הסולתנית.** מין דגים קטנים צלע"ו טונינ"א:
אקונוס
משני צדדין במקום שיהו ^א ו יותר משני צדדין שוין ולפי דברי אלה נצריך צבאן יותר משלשה צדדין למ"ד כללא קמא דוקא אפי' אין
כאן אלא ב' צדדין חשובין שוין ^ב לו ויש צדדין אחרים גרועים מהן כי כולם יש להנריך ולמאן דאמר כללא קמא דוקא לא נצריך אלא
שנים החשובין ולכן לא היה לנו להנריך אין ראשו ארוך למאן דאית ליה כללא בתרא דוקא כמו שפ"י רש"י א' ^א (י' שם ולפי' נצטרך לומר
דאין לו זנב ואין ראשו ארוך הם צדדים גרועין יותר מאותן שאנו מנריכין צברייתא צה"ד השוה ולכן לא היינו מנריכין אותם א"ס היינו
אומרים כללא בתרא דוקא וצבן מתיישב גם מה שאנו מרביים ראשו ארוך ומילעס ואין אנו מרביים אותו שאין לו ארבע כניפיים או שאין
כניפיים אפי' את רובו כי אותם הם סימנים חשובים יותר מאלו ראשו ארוך ומינהו אלא ומהיכא תיתי ארבה וחרגול כתיב אי לא כתיב
סלעס לרצור ראשו ארוך אימא לירבי נמי כל דהו קמ"ל מאי שנא התם דאמרת סלעס זה רשון חרגול זה ניפול חרגול זה הכא דאמרת סלעס זה
רשון ^א מר כי אתריה ומר כי אתריה: וברגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת: ^ב תנו רבנן אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון
הסולתנית והעפיאין ה"ז מותר יש לו עכשיו ועתיד להשירן בשעה שעולה מן המים כגון אקונוס
צדדין צדדין אלא כלל כולל כמו השלך נריך שידמה לכוון: ג] בא"ד במקום שיהו היותר משני וכו': ד] בא"ד חשובין שוין ויש צדדין כלל ומצות לו מתקן: ה] בא"ד כמו שפירש ש"י ולפי' כלל ומצות שם מתקן:

צדדין צדדין אלא כלל כולל
כמו השלך נריך שידמה
לכוון: ג] בא"ד במקום
שיהו היותר משני וכו':
ד] בא"ד חשובין שוין
ויש צדדין כלל ומצות לו
מתקן: ה] בא"ד כמו
שפירש ש"י ולפי' כלל
ומצות שם מתקן:

מן הסנפירין שאין זוין מאליהן אלא צידים אצל כל הסנפירין
הוא יכול לכשכון: **הסולתנית.** מין דגים קטנים צלע"ו טונינ"א:
אקונוס
משני צדדין במקום שיהו ^א ו יותר משני צדדין שוין ולפי דברי אלה נצריך צבאן יותר משלשה צדדין למ"ד כללא קמא דוקא אפי' אין
כאן אלא ב' צדדין חשובין שוין ^ב לו ויש צדדין אחרים גרועים מהן כי כולם יש להנריך ולמאן דאמר כללא קמא דוקא לא נצריך אלא
שנים החשובין ולכן לא היה לנו להנריך אין ראשו ארוך למאן דאית ליה כללא בתרא דוקא כמו שפ"י רש"י א' ^א (י' שם ולפי' נצטרך לומר
דאין לו זנב ואין ראשו ארוך הם צדדים גרועין יותר מאותן שאנו מנריכין צברייתא צה"ד השוה ולכן לא היינו מנריכין אותם א"ס היינו
אומרים כללא בתרא דוקא וצבן מתיישב גם מה שאנו מרביים ראשו ארוך ומילעס ואין אנו מרביים אותו שאין לו ארבע כניפיים או שאין
כניפיים אפי' את רובו כי אותם הם סימנים חשובים יותר מאלו ראשו ארוך ומינהו אלא ומהיכא תיתי ארבה וחרגול כתיב אי לא כתיב
סלעס לרצור ראשו ארוך אימא לירבי נמי כל דהו קמ"ל מאי שנא התם דאמרת סלעס זה רשון חרגול זה ניפול חרגול זה הכא דאמרת סלעס זה
רשון ^א מר כי אתריה ומר כי אתריה: וברגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת: ^ב תנו רבנן אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון
הסולתנית והעפיאין ה"ז מותר יש לו עכשיו ועתיד להשירן בשעה שעולה מן המים כגון אקונוס
צדדין צדדין אלא כלל כולל כמו השלך נריך שידמה לכוון: ג] בא"ד במקום שיהו היותר משני וכו': ד] בא"ד חשובין שוין ויש צדדין כלל ומצות לו מתקן: ה] בא"ד כמו שפירש ש"י ולפי' כלל ומצות שם מתקן: